

DE UNIVERSITEIT VAN HET LEVEN

Over de meerwaarde van een ervaringsdeskundige binnen de ambulante begeleiding

Deze bijdrage kwam tot stand door de samenwerking tussen twee tegenpolen binnen het Ambulant Begeleidingsteam. De ene is een grijze dinosaurus met twee universitaire diploma's en drie decennia jaar werkervaring. De andere is een nog vrij jonge vrouw die de opleiding 'ervaringsdeskundige in armoede en sociale uitsluiting' volgt en in 2013 een stage in ons team aanvatte.

Vraag aan de grijze dinosaurus wie van hen beide het meeste ervaring heeft en hij zal de stagiaire aanwijzen. Haar bagage omvat ook drie decennia, maar de harde omstandigheden waarin ze moest zien te overleven kun je nog het beste als 'de universiteit van het leven' omschrijven. De leerstof die daar op je afkomt is stukken moeilijker dan datgene wat je in academische kringen te verteren krijgt. Daarom kan de academicus in dit artikel enkel de secretaris van de ervaringsdeskundige zijn.

Buitenspel

Armoede kun je niet in louter financiële of materiële termen omschrijven, het gaat in eerste instantie om een 'netwerk van sociale uitsluiting dat zich uitstrekt over meerdere gebieden van het individueel en collectief bestaan'. Het algemeen aanvaarde leefpatroon binnen onze cultuur wordt vooral door de hogere

Smartphones, laptops, reisjes, mode, sport en opleidingen kosten handenvol geld en wie dat niet betalen kan, staat buitenspel.

en middenklasse bepaald. Smartphones, laptops, reisjes, mode, sport en opleidingen kosten handenvol geld en wie dat niet betalen kan, staat buitenspel. In een materialistische samenleving als de onze, blijkt de toegang tot 'het sociale' maar al te vaak via de geldbeugel te verlopen. Geld maakt niet gelukkig, maar geen geld nog veel minder. Geen geld zet je buitenspel.

Van hulpverleners en ornithologen

Ornithologen weten alles over de vogels wat de vogels over zichzelf niet weten, maar ze kunnen niet vliegen. Tot op zekere hoogte geldt dit ook voor hulpverleners die werken met 'kansarmen'. Aan empathie ontbreekt het hen zelden, tenzij ze adepten zijn van Theodore Dalrymple die vindt dat de

verzorgingsstaat mensen ontslaat van hun persoonlijke verantwoordelijkheid en zo een slachtoffercultuur in stand houdt die verhindert dat mensen hun lot in eigen handen nemen. Het probleem ligt op een ander vlak, er is namelijk een missing link, een tekort aan de kant van de hulpverlening dat we kunnen omschrijven als 'niet weten en niet weten dat men het niet weet.' Er is immers een fundamenteel verschil tussen enerzijds de arme, die verplicht wordt constant in armoede te leven en anderzijds de organisaties en beleidsactoren die deze realiteit niet kennen. Die laatste herkennen meestal de gevoelens van schaamte en vernedering, die gepaard gaan met het voortdurend hulp moeten vragen. Ze beseffen niet altijd dat hun inzet en goede bedoelingen neerbuigend kunnen zijn.

Yavis en Hound

Een paar decennia geleden lanceerde William Schofield de letterwoorden 'Yavis' en 'Hound'. Yavis staat voor: Young, attractive, verbal, intelligent, social (succesfull). Hound staat voor homely (alledaags, saai), old, ugly, non verbal, dull. Vooral de gevestigde hulpverleners krijgen de kritiek enkel met 'Yavis-people' te werken omdat die dezelfde sociale achtergrond en waardenpatronen delen. 'Hound-people' daarentegen krijgen minder tijd en aandacht, want ze worden geacht over onvoldoende introspectie en mentalisatie te beschikken en daarenboven toch van de regen in de drop te verzeilen. Je treft ze vaker aan in een PAAZ of in een residentiële afdeling dan in een gemakkelijke zetel bij de psychotherapeut. Nochtans hebben ze net zo goed relatieproblemen, rouwprocessen en opvoedingsmoeilijkheden. Misschien brengen ze die minder fraai verpakt en misschien schrikt hun gedachtegang en taalgebruik de hulpverlener wel eens af. Maar uiteindelijk zou het voor een cliënt niets mogen uitmaken of hij Kobe of Kevin, of zij Lore of Stacey noemt. Maar dat doet het vaak wel. Hoog tijd dus dat ervaringsdeskundigen zich in het debat mengen.

Een knuppel in het hoenderhok

Wat is het effect van een ervaringsdeskundige sociale uitsluiting tijdens de wekelijkse teamvergadering van het Ambulant

Begeleidingsteam? In eerste plaats verbazing, schrik en gefronste wenkbrauwen. Onze welzijnsmantra's, stereotiepe opvattingen én handelwijzen worden op een spontane en onverbloemde manier in vraag gesteld. Handelingsplannen, modules, modellen en tutti quanti maken hier plaats voor 'real life'. Het woord is vlees geworden en klinkt het niet dan botst het. Maar als we niet te beroerd zijn om onszelf in vraag te stellen, dan moeten we toegeven dat soms heel erg klinkt.

Geen markt van welzijn en geluk

Wat kunnen hulpverleners, therapeuten en beleidsmakers hieruit leren? Vooral dit: nederigheid. Op beleidsvlak is het maar zeer de vraag of alle newspeak, alle ronkende verklaringen dat 'we de cliënt centraal moeten stellen' – terwijl we dat al decennia lang doen en dit juist de laatste jaren door allerlei managerialistische overheidsingrepen bemoeilijkt wordt- iets met de leefwereld van die cliënt zelf te maken heeft.

Als hulpverlener-therapeut heb je ook geen reden om hoog van de toren te blazen. Vaak zijn die 'kansarme' mensen stukken sterker dan jijzelf en als je de tijd neemt om echt naar hen te luisteren, merk je dat er nog iets van kunt leren ook. Hoe kan nu de hulpverlener vanuit zijn opstelling de kloof helpen dichten? Concreet: wees geen louter theoreticus, maar werk ook uit je hart. Spreek dialect. Weet iets over voetbal en gruw niet van 'Familie' en 'Thuis!'. Ga niet met je ogen rollen als ze weer eens over 'Doctor Phil' beginnen. Lach niet met Elvis imitators. Besef vooral dat je toch maar boft met de kansen die het leven jou toevallig wél geboden heeft. Carl Gustav Jung geeft volgend advies aan therapeuten in opleiding: 'leer het beste wat je leren kunt en vergeet het dan weer wanneer de cliënt voor je zit.' In alle geval, om de titel van het controversiële werk van Hans Achterhuis te parafaseren: stap niet mee in een markt van welzijn en geluk.

Marie-Rose Vancoppenolle

Stagiaire ervaringsdeskundige

Patrick Gyselen

Hulpverlener Ambulant Begeleidingsteam
CAW Middenkust

Dit artikel werd eerder gepubliceerd in "Partners in welzijn" Tijdschrift CAW&JZ Middenkust.

Literatuur

- Schofield, W. (1964), Psychotherapy: the purchase of friendship Englewood Cliffs: Prentice-Hall.
- Achterhuis, H. (1988) De markt van welzijn en geluk. Ambo: Baarn

HULPVERLENEN TUSSEN TWEE WERELDEN

De voorbije jaren verschenen in verschillende nummers van ons tijdschrift een artikel van de hand van een deelnemer-hulpverlener met een andere origine. We dachten dat de tijd rijp was om deze en een paar andere mensen samen te zetten rond het thema 'Hulpverleners tussen twee werelden'. Op 6 juni 2013 vond onze interactieve thema-avond hierover plaats. De neerslag van de uitwisseling tussen het panel en het publiek vormt de basis van dit artikel.

Gastprekers:

- Teli Serkaye, maatschappelijk werkster, intercultureel begeleidster, OCMW Gent;
- Jamila Lafkioui, docent VSPW, JGZ;
- Yüksel Deveci, deelnemer EDAS
- Hakim, Hulpverlener, De Touter, Antwerpen (verontschuldigd)

In februari 1964 sloot België, bilaterale akkoorden met Marokko en Turkije om arbeidsmigratie uit deze landen mogelijk te maken. Inmiddels zijn we vijftig jaar verder en blijken deze akkoorden een kantelmoment geweest te zijn in de recente geschiedenis van onze samenleving. Concreet betekent dit dat meer dan één derde van de jongeren in grote steden, roots heeft in het buitenland. Alles wijst erop dat dit aandeel in

Het vraagt inspanningen van iedereen om ondanks alle verschillen en deze superdiversiteit op een respectvolle manier samen te leven.

de toekomst enkel zal toenemen. Diversiteit, zeg maar 'superdiversiteit', is stilaan een essentieel kenmerk geworden van onze huidige samenleving. De gevolgen van migratie blijven immers niet beperkt tot migranten en/of kinderen van migranten. Het vraagt inspanningen van iedereen om ondanks alle verschillen en deze superdiversiteit op een respectvolle manier samen te leven.

Deze complexiteit en superdiversiteit speelt zich ook af in de hulpverleningscontext. Niet alleen worden migranten 'oud' en afhankelijk van zorg van buitenaf, er zijn ook heel wat Turkse of Marokkaanse hulpverleners. Het doel van deze thema avond